

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredništvo in upravniški prostori
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Registered as second-class matter January 14, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 12. OKTOBRA (OCTOBER 12), 1945 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 193 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriška akcija za zblížanje z Rusijo

Konferenca članov za-
vezniške posvetovalne
komisije

PROČILO KON- GRESNEGA ODBORA

Washington, D. C., 11. okt.—
Državni tajnik Byrnes je storil
va koraka z namenom zboljša-
nja odnošajev in utrditve vezi
med Ameriko in sovjetsko Rusi-
jo. Eden se nanaša na Daljni
vzhod, drugi pa na Balkan.
Byrnes je naznanil, da se bodo
člani zavezniške posvetovalne
komisije za Daljni vzhod sestali
na konferenci v Washingtonu
12. oktobra in da je bil Mark
Chridge, izdajatelj lista Cou-
ter-Journal v Louisvillu, Ky.,
imenovan za načelnika ameriške
misije, ki bo vodila nepristran-
sko preiskavo v Rumuniji in
bolgariji. Preiskava bo uvod v
novi diplomatični odnošajev
med tema državama in Ameri-

ko. Državni tajnik je na sestanku
časniki razkril, da je ruski
tajanji komisar Molotov odgo-
oren za tajnost, ki zakriva za-
ljučke konference zunanjih mi-
nistrov petih velesil, katere se
nedavno vršila v Londonu. Če
bila njegova beseda obveljala,
bila bi javnost informirana o
vseh podrobnostih razgovorov. Byrnes
je rekel, da se ni strinjal z ru-
sko predlogom, da se ustanovi
mednarodni svet za Japonsko pred
konferenco članov komisije za
Daljni vzhod, ker je bil neume-

stven. Byrnes je povedal časnika-
m, da bo general Frank R. Mc-
Coy reprezentant Amerike v po-
svetovalni komisiji za Daljni
vzhod. General je predsednik
veze za zunanjo politiko. Or-
ganizirani člani komisije pomo-
že misije na Japonskem l. 1923.
Državni tajnik je pojasnil, da se
posvetovalna komisija ne bo
mešala v vojaške in teritori-
alne zadeve in da general Dou-
glas MacArthur ne bo odstra-
njen kot vrhovni poveljnik za
ameriških okupacijskih sil na Ja-
ponskem. Dalje je rekel, da ni
prid nobenega razloga proti ob-
stoju pogojev premirja, ki je bil
sklenjen v Italiji. Razkril je
tudi, da je Amerika udeležena v
diskusijah s Turčijo glede bo-
bočnosti Dardanelске ožine.

Kongresni odbor sedmih čla-
nov, ki je obiskal Evropo, je ob-
javil poročilo. To vsebuje na-
svet, naj Amerika zadrži posoji-
lo sovjetski Rusiji in Veliki Bri-
tani, dokler ne bosta revidirali
nekaterih smernic svoje poli-
tike.

Člani kongresnega odbora pod
vodstvom kongresnika Colmerja,
demokrata iz Mississippija, so
obiskali Anglijo, Francijo, Rusi-
jo, Nemčijo, Belgijo, Dansko,
Holandsko, Norveško, Grčijo in
Italijo. V posebni izjavi so na-
glasili, da mora Rusija osvojiti
stališče "odprtih vrat" napram
ameriškim tehnikom in časnika-
m, Velika Britanija pa mora
preklicati trgovske restrikcije,
ki ogrožajo ameriške interese,
kot pogoj za posojilo. Člani od-
bora so predlagali, naj Amerika
zavzame odločno stališče na-
pram Rusiji in Veliki Britaniji
v svojem lastnem interesu.

Dejstvo se, da je MacArthur
zaprtil v resignacijo kot vrhov-
ni poveljnik okupacijske sile na
Japonskem, če bo zavezniška ko-
misija dobila besedo v zadevah,
ki se nanašajo na kontrolo Ja-
ponke. On je baje tudi izrekel
prijatelj, da bo vrzel nekaj ko-
sove dinamita po resignaciji.

Nemčija ne sme dobiti kreditov

Amerika jo je
postavila na noge,
pravi Schacht

Oberursel, Nemčija, 11. okt.—
Dr. Hjalmar Schacht, bivši fi-
nančni minister v Hitlerjevi vladi,
je označil zavezniške, pred-
vsem Ameriko, za bedake, ker
so dajali Nemčiji posojila in kre-
dite po prvi svetovni vojni in jo
postavili na noge. Schacht je na
listi nemških vojnih zločincev.

"Nemčija je bila v stiskah od
versajske konference," je rekel
Schacht v razgovoru s časnikar-
ji: "Amerika in druge zavezni-
ške države so jo rešile pred
bankrotom. Žal mi je, ker me
niso poslušale, ko sem jih svaril,
naj drže denar in puste Nemčijo,
da si sama pomaga."

Schacht, eden izmed 24 naci-
stov, ki bodo postavljeni pred
zavezniško vojaško sodišče v
Nuernbergu, je zaprt v separat-
ni celici. On kriči, da ni zločin-
ec, ponavlja tirade proti Hit-
lerju in drugim nacistom, zani-
ka, da je bil član nazijske stran-
ke in se pritožuje zaradi postop-
panja proti sebi kot jetniku. Hit-
lerja in bivšega državnega mini-
stra Goeringa je označil za gan-
geza. "Goeringa bi ustrelil, če
bi mi Američani dali revolver,"
je dejal. Na vprašanje, ali misli,
da je Hitler mrtev, je odgovoril:
"Gotovo; če ne bi bil, bi ga jaz
ubil."

Na predvečer prejemitve v
Nuernberg je Schacht vpil, da je
nedolžen. "Jaz sem le finančni
veščak," je dejal. "Sel bom pred
sodišče in razkril vso povest—
tako sem se boril proti Hitlerju
in bil proti vojni."

Schacht, eden izmed 24 naci-
jem, da ga je Hitler odstavil kot
predsednika državne banke l.
1938, ker se je uprl zahtevi, da
mora avtorizirati več denarja za
financiranje oboroževanja. Hit-
ter ga je poslal v koncentracijsko
taborišče po atentatu v ju-
liju preteklega leta, ki se je iz-
jalovil. Schacht je rekel, da je
vedel za zaroto proti življenju
diktatorja.

Vojni department ovira znanstvenike

Ostra obsodba
zakonskega načrta

Chicago, 11. okt.—"Vojni de-
partment skuša nataktni na-
gobčnik znanstvenikom, ki so iz-
našli in razvili atomsko bombo."
To obdolžitev je izrekel eden iz
med znanstvenikov, ki je profes-
sor na čikaški univerzi in noče,
da bi bilo njegovo ime objavlje-
no.

Vojni department skuša natak-
niti nagobčnik znanstvenikom s
kongresno akcijo. Dva zakonska
načrta sta pred kongresom. Av-
tor enega je senator Johnson,
druga pa kongresnik May. Oba
določata ustanovitev komi-
sije za kontrolo atomske sile.
Načelnik komisije naj bi bil vo-
jaški častnik.

Čikaški znanstvenik je ostro
obsodil oba načrta. Dejaj, da so
moral vsi znanstveniki, ki so
delali eksperimente z atomsko
silo, položiti prisego, da ne bodo
izdali tajnosti. Ako bo John-
sonov zakonski načrt sprejet, bo
sleheri izmed znanstvenikov,
ki so položili prisego, podvržen
kazni, ki je deset let zapore in
plačitev \$100,000, če bo s svoji-
mi tovariši samo razpravljali o
atomske bombi, čeprav so jim vsi
detalji znani.

Diskuzije o obsegu britske armade

Generali dospeli
na konferenco

London, 11. okt.—Obseg in us-
troj britske armade v povojni
dobi sta predmet diskuzij na
konferenci vojaških voditeljev v
Londonu. Ti bodo razpravljali
tudi o okupacijskih silah.

Britski generali so dospeli na
londonsko konferenco iz raznih
krajev imperija. Posvetovanja
se bodo vršila s šefi štabov vseh
oddelkov oborožene sile. Na
dnevni red bo prišla tudi zade-
va britske okupacije Japonske
in drugega sovražnega ozemlja.

Prvi konferenci je predsedo-
val feldmaršal Brooke, šef ge-
neralnega štaba. Te so se ude-
ležili feldmaršal Montgomery,
poveljnik britske okupacijske
armade v Nemčiji; general
Claude Auchinleck, poveljnik
armade v Indiji, in general Bern-
ard Paget, poveljnik armade
na Srednjem vzhodu.

Preureditev indus- trij napreduje

Krug podal opti-
mistično poročilo

Washington, D. C., 11. okt.—
"Amerika, ki je podvojila pro-
dukcijo v vojnem času, lahko z
zaupanjem gleda v bodočnost." Tako
pravi J. A. Krug, načelnik
odbora za vojno produkcijo, v
svojem zadnjem poročilu. V
tem naglašal, da program pre-
ureditve industrij za produkcijo
civilnih potrebščin dobro napre-
duje.

Krugovo poročilo je zelo opti-
mistično. Razlikuje se od onih,
ki so jih podali načelniki drugih
federalnih odborov in agentov,
ki so bile ustanovljene v vojnem
času. Krug je že naznanil
resignacijo kot načelnik odbora
za vojno produkcijo.

Na konferenci s časnikarji je
Krug napovedal, da bodo indus-
trije obratovale s polno paro v
nekaj mesecev. "Amerika lah-
ko v enem letu podvoji produk-
cijo civilnih potrebščin v prime-
ri z ono v predvojni dobi," je
dejal. "Vrednost produktov, ki
je znašala l. 1939 \$90,000,000,000,
se lahko poveča na dvesto mili-
jard dolarjev. Amerika je v vojni
demonstrirala svojo produk-
cijsko kapaciteto. V dvanajstih
mesečih pred kapitulacijo nacijske
Nemčije je proizvedla orožja,
streliva in drugega vojnega
materiala predstavljal vrednost
\$155,000,000,000. V vojnih in
drugih industrijah je bilo upo-
slenih, ko je bila produkcija na
višku, čez 60,000,000 delavcev in
delavk."

Krug je dalje rekel, da so bile
glavne težave, ki so ovirale pre-
ureditev industrij za produkcijo
civilnih potrebščin, odpravljene.
Industrijski ustroj bo učinkovi-
to funkcioniral, če bodo vzroki
za trenje med delavci in delo-
dajalci odpravljene.

Patton govori o novi vojni

Badnaheim, Nemčija, 11. okt.—
General George S. Patton, ki
je bil nedavno odstavljen kot po-
veljnik tretje ameriške armade,
je dejal, da je tretja svetovna
vojna neizbežna. On ni hotel
povedati, katere države se bodo
zapletle v vojno in kje in kdaj
bo izbruhnila.

Vojvoda Windsor obiskal Attleeja

London, 11. oktobra.—Vojvoda
Windsor, bivši angleški kralj, je
obiskal premierja Attleeja. Raz-
govor med njima je trajal 39 mi-
nut. Vojvoda je došel v Lon-
don iz Pariza. Nekateri krogi
trdijo, da bo ostal v Angliji.

AMERIŠKI GENE- RAL HOWLEY OKRICAL KRITIKE

Kontroverza med zago-
vorniki težkih in lah-
kih pogojev

RUSI ZAVZELI PRA- VILNO STALIŠČE

Berlin, 11. okt.—General Frank
Howley, ki je bil nedavno ime-
novan za direktorja urada ame-
riške vojaške vlade v Berlinu, je
opazil kritike, ki mu očitajo tr-
do postopanje napram Nemcem.
Kontroverza se je razvila med
zagovorniki težkih in lahkih mi-
rovnih pogojev za Nemčijo.

Howley je na sestanku s časni-
karji dejal, da so zagovorniki
lahkih mirovni pogojev neka-
teri Američani, ki so prišli v
Nemčijo po zaključanju vojne in
niso videli grozot. Ti so za mlo
postopanje.

"Mi nismo prišli sem, da bi
prijateljsko stiskali roke Nem-
cem," je rekel Howley. "Ko sem
jaz prišel, mi je moj načelnik
povedal, da bom imel opravke s
poraženim ljudstvom in da je
treba nastopiti drugače kot na-
pram Francozom. Poučeni smo
natančno o grozodejstvih, katere
so Nemci izvršili. Nemško ljud-
stvo mora plačati ceno za zlo-
čine svojih voditeljev, katerim
je slepo sledilo in se jim poko-
rilo v vseh ozirih."

Howley je razkril, da so on in
reprezentanta Velike Britanije
ter Francije v berlinskem po-
veljstvu priznali pravilnost sta-
lišča Rusov. Reprezentant Ru-
sije v poveljstvu ni hotel odobri-
ti zvišanja odmerkov mleka za
berlinske otroke. Dejaj, da
ruski otroci dobivajo iste od-
merke mleka kot berlinski in ne
vidi razloga, zakaj naj bi se od-
merek zvišal za slednje.

Ameriški general je priznal, da
je bil pozvan na zagovor, ker je
zavzel odločno stališče napram
Nemcem. On je dokazal, da so
poročila o stradanju Nemcev
pretirana. "Slišijo se pritožbe,
da morajo Nemci pobirati želo,"
je rekel Howley. "Francosi so
ga tudi pobirali v času nemške
okupacije, ampak to je pozab-
ljeno."

General Avalos nasledil Perona

Preklic stanja oble-
ganja v Argentini
napovedan

Buenos Aires, Argentina, 11.
okt.—General Eduardo Avalos
je nasledil polkovnika Juana
Perona kot vojni minister. Ava-
los je organiziral vojaški puč, ki
je rezultiral v resignaciji Perona
kot diktatorja.

Naznanilo, da je bil Avalos
imenovan za vojnega ministra,
je bilo objavljeno po izredni se-
ji članov kabineta. Dva druga
pristaša polkovnika Perona sta
moral resignirati kot člana vla-
de pod pritiskom. To sta gene-
ral Bartolome de la Colina in
polkovnik Filomeno Valaczo.

Stanje obleganja bo preklica-
no ta teden. Obleganje je okli-
cal polkovnik Peron v zvezi z
zatiranjem demonstracij proti
vojaški vladi. Veliko število de-
monstrantov je bilo aretiranih
po oklicu stanja obleganja.

Premier Stalin odšel na počitnice

Moskva, 11. okt.—Tukajšnji li-
sti poročajo, da je premier Sta-
lin zapustil Moskvo in odšel na
počitnice v neki kraj. To so nje-
gove prve počitnice po štirih le-
tih.

Budenz se ločil od komunistov

Vrnil se je v naročje
katoliške cerkve

New York, 11. okt.—Louis F.
Budenz, predsednik in urednik
lista Daily Worker, glasila komu-
nistične stranke, je naznanil,
da je pretrgal vse zveze z listom
in komunistično stranko in se vr-
nil k "veri svojih očetov, v ka-
toliško cerkev."

Budenz, ki je igral važno vlo-
go v komunistični stranki v zad-
njih desetih letih, je naznanil,
da bo odpotoval v South Bend,
Ind., in postal član fakultete ka-
toliške univerze Notre Dame.
Budenza, njegovo ženo in tri hče-
re je sprejel v katoliško cerkev
monsignor Fulton J. Sheen, pro-
fesor na katoliški univerzi v
Washingtonu. Ceremonije so se
vršile v katedrali St. Patricka v
New Yorku v navzočnosti čez
200 oseb. Med temi so bili visoki
vojaški in mornarični častniki.

Budenzova žena in njene hče-
re so opravile prvo spoved in bi-
le birmane. Bivši urednik komu-
nističnega lista je klečal v
zadnji klopi katedrale.

Monsignor Sheen je znan kot
sovražnik komunizma. On je
pred petimi leti izdal letak z
ostro obsodbo članov, katere je
objavljaj Budenz v Daily Work-
erju.

Budenz je dejal, da je bil ved-
no katolik. V naznanilu, da se
je ločil od komunistične stran-
ke, pravi med drugim:

"Komunizem in katoličanstvo
sta nespravljiva. Ugotovil sem,
da skuša komunizem ustanoviti
tiranstvo nad človeškim duhom.
Komunizem je v neprestanem
konfliktu z vero in resnično svo-
bodo."

Besednik komunističnega lista
je dejal, da list ne bo poročal o
izpreobrnitvi Budenza. Eden iz-
med urednikov je prej izjavil,
da Budenz ni resigniral in da ni
prišel v urad lista zadnji teden
zaradi bolezn.

Budenz je bil član osrednje-
ga odbora komunistične stranke
šest let. Član stranke je postal
l. 1935, ko je razglasila politiko
ljudske fronte. "Razum in vera
sta mi narekovala ta korak," je
dejal. "V svetu, zajetem v vi-
harju, je katoliška cerkev trdna
skala, na kateri človeška bitja
lahko najdejo zavetje."

Zmaga profikomu- nistov na Ogrskem

London, 11. okt.—Tukajšnji
diplomatični krogi trdijo, da je
Rusija dobila kľofuto pri mest-
nih volitvah v Budimpešti. Zma-
gala je baje protikomunistična
grupa, stranka malih posestni-
kov. Volilci so se izrekli tudi
proti ruskemu načrtu glede kon-
trole nemških industrij na Ogr-
skem.

Podržavljenje angleške banke

London, 11. okt.—Delavska
vlada premierja Attleeja je sto-
rila prvi korak glede socializaci-
je ekonomije Velike Britanije.
Hugh Dalton, finančni minister,
je v parlamentu predlagal pod-
državljenje angleške banke. Če bo
predlog sprejet, bo banka prišla
pod popolno vladno kontrolo in
lastništvo.

Tito potrdil resigna- cijo Subašiča

Belgrad, 11. okt.—Maršal Tito,
predsednik jugoslovanske vlade,
je potrdil poročilo, da je dr. Ivan
Subašić, zunanji minister, resigni-
ral. O tem je informiral ame-
riška kongresnika Mundta in
Boltona, ki sta ga obiskala. Ne-
spornost med njima je nastal
zaradi vojnega zakona. Pod-
predsednik vlade Edvard Kar-
delj je bil navzoč, ko sta kon-
gresnika obiskala maršala.

Domače vesti

Smrt članice

Chicago.—Zadnje sredo je v
bližnjem Lyonsu umrla Mary
Baskovich, stara 78 let in člani-
ca društva 270 SNPJ: Pokopana
bo v soboto ob dveh popoldne iz
pogrebnega zavoda na 5124 W.
25th st., Cicero.

Odpuščen iz armade

Hutchinson, Pa.—Po štirih le-
tih in pol je bil častno odpuščen
iz armade Louis Podbevšek, član
društva 683 SNPJ. To društvo
ima še 17 članov pri vojaki.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po dolgi bolezni
je umrl Matija Urnkar, star 63
let, doma iz vasi Spodnje Kašnje
pri Devici Mariji v Polju in v
Ameriki 33 let. Zapušča ženo,
sina (pri vojaki v Nemčiji),
dve hčeri, vnuka in več sorod-
nikov. Bil je član SDZ.—V ne-
deljo je v Collinwoodu umrl
John Supanc, star 59 let, doma iz
Celja na Štajerskem in v Ame-
riki 35 let. Zapušča ženo, dva
sinova (v armadi) in poročeno
hčer. Bil je član društva 158
SNPJ.—V bolnišnici Huron je
prestal težko operacijo Martin
Mencin.

Člani grške vlade resignirali

Liberalna stranka
zahteva odložitve
volitev

Atene, Grčija, 11. okt.—Pre-
mier Petros Voulgaris in vsi čla-
ni njegove vlade so resignirali.
Nadarkof Damaskinos, regent Gr-
čije, je potem apeliral na The-
mistoklesa Sophoulisa, voditelja
liberalne stranke, naj sestavi no-
vo vlado.

Resignacija članov vlade je
sledila, ko so liberalci, ki tvorijo
eno izmed največjih političnih
strank, izjavili, da se ne bodo
udeležili splošnih volitev, ki se
bodo vršile v januarju prihod-
njega leta. Republikanska in
levičarske stranke vodijo kam-
panjo za odložitve volitev, ker
registracijske liste niso izpolnje-
ne. Velika Britanija, Amerika
in Francija so naznačile, da bo-
do poslale opazovalce v Grčijo,
preden se bodo volitve vršile.
Rusija se je izrekla proti vme-
šavanju v notranje zadeve Gr-
čije.

Voulgaris je svetoval regentu
Damaskinosu, naj skliče zboro-
vanje reprezentantov vseh poli-
tičnih strank pred formiranjem
nove vlade. Damaskinos se je
udeležil konference zunanjih mi-
nistrov petih velesil v Londonu
in po povratku v Atene je izja-
vil, da Velika Britanija, Amerika
in Francija vztrajajo pri za-
htevi, da se morajo splošne vo-
litve vršiti v januarju.

Levičarske stranke so izjavile,
da bodo bojkotirale volitve.

Austrija sestavlja volilni ustroj

Dunaj, 11. okt.—Delegati iz
devetih avstrijskih provinc, ki
so se sestali na konferenci na
Dunaju, sestavljajo volilni
ustroj. Splošne volitve v Avs-
triji se bodo vršile 25. novem-
bra. Pričakuje se, da bosta Veli-
ka Britanija in Amerika kmalu
priznali avstrijsko vlado, katere
predsednik je socialist dr. Karl
Renner. Izmed velesil je pri-
znala to vlado samo sovjetska
Rusija.

Francoski izdajalec Darnand ustreljen

Pariz, 11. okt.—Joseph Dar-
nand, šef državne milice pod
vlado bivšega premierja Laval-
a v Vichyju, je bil ustreljen na
dvorišču trdnjavske jettinice.
On je bil na obravnavi pred
francoskim sodiščem spoznan za
krivega izdajstva Francije in ob-
sojen v smrt.

DEMONSTRACIJE JAPONSKIH KOMU- NISTOV V TOKIJU

Zahtevali so živila in ab-
dikacijo cesarja
Hirohita

JAPONSKI INDUS- TRIJSKI ALAR- MIRANI

Tokio, 11. okt.—Več sto komu-
nistov je pod vodstvom osvob-
ojenih političnih jetnikov de-
monstriralo in paradiralo po to-
kijskih ulicah. Zahtevali so ži-
vila in kričali, da se mora cesar
Hirohito odpovedati prestolu.

To bile prve komunistične
demonstracije v Tokiju po pet-
najstih letih. Komunisti so ko-
rakali mimo glavnega stana ge-
nerala Douglasa MacArthurja in
vpili: "Proč s cesarjem!" Nosili
so tudi napise z besedilom: "Za-
htevamo živila in delo!"—"Naj
živi demokracija!"

Med pohodniki je bilo šest-
najst japonskih in korejskih komu-
nistov, ki so bili izpuščeni iz
zloglasne tokijske jettinice Fu-
ču. Nekateri so bili obsojeni v
dosmrtno ječo zaradi svojega
političnega prepričanja.

Medtem, ko so demonstranti
zahtevali živila, je Kenzo Mats-
umara, poljedelski minister, izra-
zil svarilo in bojazen pred lako-
to na Japonskem prihodno zimo.
Dejal je, da ljudje v neka-
terih krajih že umirajo zaradi
stradanja.

General MacArthur je odredil,
da mora tokijska vlada v treh
mesečih razkriti vse bogastvo v
obliki depzarja zunanjih držav,
katerega poseduje. Odredba do-
loča, da mora tudi Hirohito pri-
javiti svoje bogastvo zavezni-
škim vojaškim avtoritetam.

Komunistične demonstracije v
Tokiju so alarmirale japonske
industrije in bankirje. Štirje
vodilni industrijski so izrazili bo-
jazeno, da se komunisti priprav-
ljajo za revolucijo, ki bo izbruh-
nila ob ugodnem momentu.

Tokijska vlada, katere pred-
sednik je Kijuro Shihedara, je tu-
di alarmirana. Boji se komu-
nistov in bo apelirala na Mac-
Arthurja za pomoč, da se usta-
vi komunistična agitacija.

Kitajska naj pozneza Rusijo

Čungking, Kitajska, 11. okt.—
Generalissimo Chiang Kaišek je v
svojem govoru po radiu svetoval
kitajskemu ljudstvu, naj pozne-
ma sovjetsko Rusijo v prizade-
vanjih za rekonstrukcijo kitaj-
ske republike. "Mi se moramo
lotiti dela v duhu in razpolože-
nju, ki so ga demonstrirali Rusi
v izvajanju petletk," je dejal.
"Vsa podjetja in industrije, že-
lezniška omrežja in javne na-
prave naj bi operirala država.
Ekonomska rekonstrukcija zavi-
si od načrtnega gospodarstva."

Več masla za ameriške civiliste

Washington, D. C., 11. okt.—
Armada je naznanila, da bodo
civilisti dobili 80,000,000 funtov
masla iz njenih skladišč. Istočas-
no je poljedelski tajnik Ander-
son izjavil, da so se zaloge ma-
sla povečale, ker sta armada in
mornarica preklicali naročila.
On je namignil, da bo sistem od-
merjanja masla preklican po no-
vem letu.

Zdravniki pomagajo beguncem v Evropi

London, 11. okt.—Pomožna or-
ganizacija Združenih narodov
(UNRRA) poroča, da 700 zdrav-
nikov in bolničark skrbi za
zdravje beguncem, ki se nahaja-
jo v evropskih državah in na
Srednjem vzhodu. Število teh
znalo čez dva milijona.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravstveno dršavo (Ivan Ching) in Kagaše 95.40 na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year. Chicago and Cook County \$7.50 per year. foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložila poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s sistemom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (August 31, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kako "rešujejo" brezposelnost

Vsak ekonom, ki je vreden svojega imena, bo priznal, da je vprašanje masne brezposelnosti, ali obratno vprašanje stalne polne zaposlenosti največji problem dežele. Od reševanja tega problema bo odvisno ne samo blagostanje Amerike, marveč v dobri meri tudi blagostanje marsikakšne druge dežele. Velika masna brezposelnost v Ameriki bo pomenila tudi svetovno gospodarsko krizo.

Zato je par senatorjev tudi izdelalo tako zvani "Full Employment Bill" in ga predložilo kongresu. Ta osnutek, kakor smo že parkrat omenili, ni nič revolucionarnega. Izdelan je bil na konceptu kapitalizma in ohrane "svobodnega podjetništva". Njegovi avtorji pa so toliko inteligentni, da se jim vsaj sanja, ako Amerika ne reši tega največjega problema: sigurnost velike masne brezposelnosti, ako vlada ne stori potrebnih korakov za doseg "polne" uposlitve, bo tudi kapitalizmu slaba predla, kajti ljudstvo ne bo voljno trpelo sistema, ki obsoja velike množice umskega in ročnega delavstva v kronično brezdelje in mizerijo. Posebno vojaki bodo zahtevali pravico do dela in poštenega zaslužka. Če je bilo dovolj dela med vojno, zakaj bi ga ne bilo dovolj tudi v mirnem času?

Po nenadni japonski kapitulaciji je izgledalo, da bo ta osnutek za "polno uposlenost" zlahka prodrli skozi kongres. Vladajoči krogi se je polastila nekakšna panika in kongres je bil brzo pozvan s počinic. Truman je sporočil kongresu, da je to prvi "must bill," ki mora biti čim prej sprejet. Enako tudi zakonski osnutek za izboljšanje brezposelnostnega zavarovanja. S prvim naj ameriško ljudstvo dobi zagotovilo, da se mu ni treba bati masne brezposelnosti, z drugim pa naj se prepreči drastičen padec kupne sile.

Zanimivo je to, kaj se je zgodilo z obema osnutkoma. Posebno bi moralo zanimati one delavce, ki se pri vsakih volitvah navdušujejo za "delavske prijatelje" in za to ali ono kapitalistično stranko. Murrayjev osnutek za "polno" uposlenost je senat skoraj popolnoma oskubel. Iz njega je izluščil skoraj vse količaje važne določbe. Navzven je bila deklaracija, ki je določala, da je dolžnost vlade, da poskrbi, da ima vsak delavec, ki je zmožen in hoče delati, pravico in priliko do dela. Druga važna provizija je bila določba, ki je zaobljubila vlado, da bo v slučaju potrebe za doseg polne uposlitve sama finančno poskrbela, da se to zgodi, to je skozi vladne investicije na polju privatne produkcije.

Na iniciativo reakcionarnega, toda zelo zvitega senatorja Tafta iz Ohia, je senat vrnil osnutek obe proviziji. Nadomestil jih je s Taftovimi amendamenti, ki faktično modificirajo ves prvotni smisel osnutka. Vse to je storil finančni odsek, ki je vodil zaslišanja in katerega član je tudi Taft. Delo tega odseka je potem potrdil tudi senat, ker je Taft dobil na svojo stran dovolj republikancev (večino) in južnih demokratov, da je potisnil skozi zbornico oskubeni osnutek.

Senator Barkley, vodja večine, je ob zaključku glasovanja dejal: "Ta osnutek zdaj garantira vsakemu brezposelcu pravico do iskanja dela, ako ga more dobiti. Z drugo besedo: vlada mu bo pri tem pomagala, če se ji bo zdelo umestno." Neki drugi senator pa je dejal, da je ta osnutek sedaj "prokleto dobra novoletna resolucija."

Po naše bi lahko rekli, da je od tega predloga ostal le—Blažev žegen. In ta žegen je v tem, ker je v osnutku še ostala določba, ki nalaga predsedniku, da študira problem "polne" uposlitve in vsako leto poda kongresu svoja priporočila. Ampak to pravico ima predsednik že sedaj.

Zdaj je ta osnutek pred odsekom nižje zbornice. Nekateri poročevalci pravijo, da mu bo nižja zbornica popuščila še ostala pereča in da od originalnega osnutka ne bo ostalo nič drugega kot same kosti. Izgleda, da toriški "free enterprizerji" ne marajo "polne uposlitve" niti na papirju. Odločno so proti temu, da bi vlada komu priznala pravico do dela in storila kak večji korak, da bi mu tudi omogočila realiziranje te pravice.

Slična usoda je doletela tudi zakonski osnutek za izboljšanje brezposelnostnega zavarovanja. Senat je sicer sprejel ta predlog v poslabšani obliki, to je brez vsakega zvišanja podpore. Originalni načrt je določal zvišanje te podpore do \$25 na teden in na 26 tednov v letu za vso deželo, kakor tudi kritje vladnih uslužbencev in delavcev ter mornarjev, ki so še izven tega zavarovanja.

Večina v senatu je bila proti vsakemu zvišanju te podpore, pristala pa je na druge določbe. Pri tem je bilo seveda zelo veliko demagogije, češ, da bi s tem povzročili vlada subvencirala "delomizneže." "Nihče ne bo hotel delati, če bo lahko prejemal \$25 na teden brez dela," je grmelo po zbornici. Vsi govorniki so seveda vedeli, da bledetajo velik nesmisel, kajti vsak delavec bi bil podvržen zakonu svoje države in bi bil v slučaju brezposelnosti deležen te podpore po njeni lestvici do največ \$25 na teden. Zmagali so lobisti industrij z nizkimi plačami.

Finančni odsek nižje zbornice pa je ta osnutek sploh zavrgel na vsej črti s tem, da ga položil na polico. Pred zbornico zdaj sploh ne more priti drugače kot s peticojo—ako se podpisuje 225 kongresnikov. Isti odsek pa se je takoj izrekel za večje znižanje davkov bogatim slojem.

Za vse to nosi veliko krivdo tudi predsednik Truman, ki igra dvoobrazno politiko. Ko je bil ta osnutek pred senatom, se je predsednik "pod roko" izrazil, da ne insistira na zvišanju podpore. Na odsek nižje zbornice tudi ni storil nobenega pritiska, da bi ga porinil skozi, dasi je vedel, da bo naložen na polico. Šele potem je pozval v svoj urad nekaj demokratov, ki so glasovali proti.

Tako v Washingtonu rešujejo vprašanje brezposelnosti.

Glasovi iz
naselbin

IZ MILWAUKEEJA

Milwaukee, Wis.—Dne 6. oktobra sem prejel iz Jugoslavije pismo, ki bo zanimalo zlasti Savinjsčane. Iz Savinjske doline je prišlo dosedaj le malo poročil, zato bo to pismo vsakogar zanimalo, četudi se tiče le dveh družin. Pismo je pisal moj brat Rudolf. V boljše razumevanje naj pojasnim, da je domačija, omenjena v pismu, slehernemu Savinjskemu poznana gostilna pri "Frdenatelu" v Mozirju; hiša pa, ki je bila od bombe poškodovana, je Gomirškova v Dobljetni, dom oz. rojstna hiša moje žene.

Dalje se omenim, da je Čelinsek, ki je omenjen v pismu, gospodaril na "Frdenatelu" in bil poročen z mojo sestro Ivanjo. Marja je njuna devetnajstletna hčerka, Jože, kapetan v prejšnji jugoslovanski armadi, pa moj najmlajši brat. Jožefa, Francka, Micka, Maks in Joško pa bratje in sestre moje žene. Zdelo se mi je, da je treba gor nje pojasniti v boljše razumevanje, ki bi jih Savinjsčanom, ki so poznali vse zgoraj omenjene, ali pa vsaj njih starše.

Pismo se glasi: "Predragi brat! Po dolgem času imam zopet par vrstic od mene. Kako pa vi v tej vojni? Upam, da ste zdravi ostali. Pri nas v zgornji Savinjski dolini je bilo nad tri leta samo eno bojno polje... Naša domačija je popolnoma požgana. Bilo je 15. sept. 1944 leta, ko so partizani osvobodili Mozirje; tedaj je bil marof v boju požgan in 17. sept. 1944 je hišo zažgal lastnorodno "Landrat" iz Celja. Dne 20. sept. 1944 so zavzeli partizani celo zgornjo Savinjsko dolino do Letuša. Dne 10. dec. 1944 so pričeli Švabi zopet prodirati in so nad Šmartnem v Rotah dohiteli naše begunce in so našo Marjo dne 18. dec. 1944 ustrelili. Dne 22. dec., ko je nesel Čelinsek Francel križec na sveži grob v gozdu pokopane Marje, so Švabi njega vjeli in ga odpeljali v zapor v Celje. To se je zgodilo po izdaji nekega domačina in najbrž iz lahkomišelnosti, ker je bila na Čelinška razpisana nagrada. Dne 12. feb. 1945 je bil Čelinsek končno na Frankolovem obešen... Potem so se našli morali skrivati po gozdovih in bunkerjih itd. šest mesecev, da jih niso Švabi dobili. Sedaj, po izgonu Švabov, je Ivanka mogla priti zopet v Mozirje z ostalimi otroci. Bivajo na pošti in nimajo z eno besedo nič, čisto nič!

Ker sem bil jaz bolan ob tistem času, ko je bil požgan dom, nisem mogel prenašati streljanja in sem se podal k Sadarju na Polzele, kjer se še sedaj nahajam. Tukaj sem preživel strašno udarce, ki so jih morali pretrpeti naši v Mozirju. Tudi jaz sem poskušal švabsko "dobroto", ker so me aretirali, poslali v Celje in me določili za prosluli Dachau. Tukaj pa sem se jim brez vsakih ceremonij izmuzal...

Jože se sedaj nahaja v Sarajevu in dasi je bil že upokojen, je zopet v službi. On je, kakor piše, prestal to strašno vojno brez posebne škode na zdravju.

Pri Gomirsku je umrla sestra Tvoja žene Jožefa. Sedaj se nahajata doma Francka in Micka; Maks je še vedno zdrav in se nahaja pri partizanih; tudi Joško je zdrav. Le hišo je bomba poškodovala.

Pozdrav, Ruđo."

Naj še omenim, da je pismo "olepšala" s svojim pečatom laška cenzura, vendar pa ni ničesar črtala.

Franco Puncer.

IZ AKRONA

Akron, O.—Takoj, ko je bila odprta pošta v Jugoslavijo, sem pisal banki v Ljubljano in pismonošu v mojem rojstnem kraju, kjer so živeli pred vojno moji bratje in sestre. Njim sem tudi pisal. Ko pišem te vrstice, čez tri mesece, nisem prejel še nobenega odgovora.

V pismih sem omenil, da jim je morda tudi znano, da smo bili in smo še ameriški Slovenci na zavezniški strani, torej tudi na strani partizanov. Ali je morda kaj resnice na tem, da anglo-italijanske oblasti odpirajo pisma, predno jih odpošljejo v Jugoslavijo, ali pa celo uničijo, če se ne strinjaajo z njimi?

Če se res kaj takega dogaja, kar se bo gotovo sčasoma dogajalo, tedaj je to res grda sramota za anglo-italijanske oblasti! V takem primeru bi lahko rekli, da Anglija bolj sodeluje s fašisti kot pa z Jugoslavijo, ki se je borila na zavezniški strani.

Anglija spet baranta za nove milijone posojila, katere bo najbrže dobila, toda ne zato, da bi denar kdaj vrnila, ampak zato, ker je kapitalistična in govori angleško kot Američani. Da bodo morali te milijarde ameriški davkoplačevalci enkrat plačati, ni dvoma. Prav tako se je zgodilo po prvi svetovni vojni, ko niso vrnilli posojenih milijard. Najbrže bodo črtani tudi bilijoni, ki jih je Amerika posodila v tej svetovni vojni pod znamko posojilno-najemniškega zakona.

Anglija zmeraj berači, daj, ameriško ljudstvo pa naj plačuje davke zanjo. Pred kratkim je pokazalo Gallupovo poskusno glasovanje o teh posojilih Angliji, da je približno 34 ameriškega ljudstva mnenja, da se posojeni denar vrne Ameriki, zaeno pa je ljudstvo izrazilo, da

ni zadovoljno z dajanjem novih posojil.

Toda želje večine ljudstva ne bodo upoštevane v arsenalu demokracije, kjer "vlada ljudstvo". Ni še pozabljeno, kakšno je bilo jadikovanje v Washingtonu, kadar je bilo potrebno odobriti nekaj bilijonov za javna dela za brezposelne. Za Anglijo ni škoda denarja, pač pa za ameriške brezposelne delavce.

Pred kratkim sem čital, da je kralj Peter obiskal dr. Mačka v Parizu. Znano je, da je Maček prejemal denar od nacifašistov. S takim dejanjem je seveda podpiral tiste, proti katerim se je osvobodilna vojska bojevala za obstoj in osvobodjenje jugoslovanskega naroda izpod pete nacifašizma.

Včasih so dejali, s komur se človek brati, tak je tudi sam. Kaj pa če kraljiček namerava ustanoviti svojo vlado Mačkov, Fotičev, Nedicev in druge take sodrge. Peter se je priporočil tudi ameriškega državnemu tajniku za pomoč. Kljub vsem tem spletkarjam ne bo kruha iz te moke, kajti jugoslovansko ljudstvo je že spoznalo te elemente, ki gledajo samo, kako bi izkoristili ljudstvo.

Mihajlovič, Rupnik, Rožman, švabobranci in drugi taki izdajalci domovine, ki so prisegli krvnikom Mussoliniju in Hitlerju, ropali, morali, požigali svojim lastnim rojakom, kakor je opisano v člankih o fašističnem terorju v Prosveti, se danes skrivajo v največjem številu ob primorsko-italijanski meji, kjer še vedno upajo, da bi Anglija ovrгла Titovo vlado in jo nadomestila s kraljevsko, nakar bi se izdajalci zopet povrnili v Jugoslavijo.

Zato so tudi ustanovili neko ligo v Jolifetu, katere sedaj zbira prispevke za tiste izdajalce. Kdor podpira tiste švabobrancelje, se lahko reče o njem, da "gliha vkup štrih."

Zaradi meje med Italijo in Jugoslavijo je bilo dosti cinca, da na izalovljeni konferenci petih zunanjih ministrov velešli. Ako bi hoteli pravično upoštevati Atlantski čarter, se bi lahko to vprašanje rešilo v nekaj urah ter bi vrnilli Slovenecem slovensko zemljo s Trstom vred, katere jim pripada čez tisoč let, a jim je bila krivično ukradena ali prodana po prvi svetovni vojni.

Seveda, zadevo pa niso mogli hitro rešiti, kajti Trst s Primorsko vred je velikega gospodarskega pomena za Slovence. Kar pa je kaj vredno, pa po anglo-italijanskim pravilih ne bi smeli imeti Slovence. Vse, kar je kaj vredno, mora imeti Anglija. Tak načrt so menda imeli na konferenci v Londonu, katerega pa Rusija menda ni hotela podpreti.

Precej je pisanja in govorenja o izalovljeni konferenci zunanjih ministrov Zedinjenih držav, Rusije, Anglije, Kitajske in Francije. Kje tiči krivda, da ni konferenca uspela, je zaenkrat še težko reči, ker zvrčajo krivdo drug na drugega. Najbrže pa so vsi nekoliko zakrivilli, kajti vse države hočejo imeti več kot imajo. Ako se ti ministri ne morejo sporazumeti, ni s tem rečeno, da ne bodo prišli do sporazuma v bodočnosti, kajti če ne bi prišlo do sporazuma, potem ne bo treba čakati prihodnjih 25 let, da bi zopet padale atomske bombe in pobile milijone prebivalstva in razdejale mesta radi nekaj trmoglavih glav.

Joseph Irman.

PODŽIGANJE

Cleveland, O.—Razni demagogi nimajo posebno težkega dela med ignoranco za podžiganje. Podžigajo vsepovsod: v časopisih, cerkvah, na shodih, posebno pa v gledališčih in po radiu. Na eni strani je velika ignoranca, na drugi pa pretkani demagogi in vse gre gladko kot po maslu. Medtem pa si mala skupina pošteni ljudi prizadeva in se trudi, da pokaže resnico in pribori pravico za pošteno življenje in boljšo bodočnost vsega človeštva.

Težak je boj in ta mala skupina idealistov ima silne ovire med to ignorantno maso, kajti čustva so močnejša kot pa zdrav razum. Pater Ambrožič nepristano podžiga v Ameriki Domovini nerazodene čitatelje. Prej je pisal kolono "Čez tri gore" itd., sedaj pa joče v koloni "Od pri srce, odpri roke." Vsake kvatre enkrat pa le pove resni-

Združeni odbor jugoslovanskih Amerikancev je 23. avg. pri "luncheon" v hotelu Waldorf-Astoria v New Yorku, kjer sta častna gosta novi jugoslovanski poslaniki Stanoje Simić (desno) brigadni general William Hall, ki je zastopal ameriško armijo, na levi je predsednik Zlatko Baloković.

co. V A. D. z dne 1. oktobra piše, da je namestu malo podžiganja.

Ni samo pater Ambrožič, ki misli, da je koristno malo podžigati in zavajati. Vsi, od papeža pa do najnižjega kaplana, mislijo tako. Vse cerkve so orodje za izkoriščanje in podžiganje. Boga imajo pa za vabo. Ko bodo izgubili Boga, bo tudi konec njihovega podžiganja.

Sedaj na vse preteke podžigajo svoje ovce in kostrune, naj pomagajo za slovenske begunce v Rimu. Seveda, ne za vse, temveč samo za okrog 300 duhovnikov, da bi slednji nadaljevali z izkoriščanjem. Ali je ostali narod manj vreden? Za tiste duhovnike prosijo, da bi udobno živeli od žuljev ameriških Slovencev. Da so begunci v Rimu zaskrivilli izdajstvo proti svojem narod, o tem ni nobenega dvoma. Priznali so sami, ko so zapisali, da se oni niso borili proti okupatorju, temveč samo proti komunistom.

Z okupatorjem so lahko izhajali, ne pa s komunisti, vsled tega so organizirali belo gardo in pričel se je bratomorni boj. Tito, Kardelj, Kidrič, Kocbek, Fajfar še niso celotna osvobodilna fronta. Če pa so, jim pa gre vse priznanje in čast za junaka delo, ki so ga izvršili v teku bojev z okupatorjem. Očistili so deželo tujih in domačih pivjakov in uredili državo v prid ljudstva in ne za posamezne privilegirance. To so junaki, drzni in sposobni. Le taki naj vodijo državo in narod. Vse kaže, da bo imelo jugoslovansko ljudstvo bodočnost.

Kaj bi se lovili slepe miši. Zato bi se otipavali po ovinkih in iskali razne vzroke, ko je jasno kot beli dan, da imamo danes veliko borbo med kapitalizmom in delavstvom po vsem svetu. Na eni strani so kapitalisti, na drugi pa izkoriščani, ponižani in razžaljeni delavci. Eden najmočnejših stebrov kapitalizma pa je katoliška cerkev, s sedežem v Rimu. To je bogata, dobro organizirana organizacija, ki ima svoje celice po vsem svetu.

Katoliški voditelji korakajo roka v roki s kapitalisti in prvi kot drugi se strašno bojijo komunizma. Bojijo se ga kot hudega zmaja. Namesto da bi mu odsekali glavo proč sv. Jurij, bo to storil kaplan Gabrovšek, če pa ne on, pa Jaka Debevec ali pa pater Ambrožič in potem bo komunizma konec.

Kaj je res komunizem tako strašen zmaj? Beseda komunizem je zelo nedolžna, pomeni kolektivizem, vsi za enega, eden za vse. Kdor ne dela, naj tudi ne je! Delavcu se komunizma ni treba bati, ker mora vedno trdo delati, toda ne za sebe, temveč za druge. Izgubiti nima ničesar drugega kot suženjske verige, v katere ga je uklenil kapitalizem.

Komunizem ni nov pojav. Že pred 2000 leti je bil poznan med Kitajci in Grki, toda bil je slaboten in mlad in tedanja reakcija ga je hitro uničila. Danes pa prihaja z vzhoda močan orjak, ki ga ne more zrušiti nobena sila na svetu.

Ko reakcija, lenuhi in izkoriščevalci gledajo bližajočega orjaka, se tresejo, kajti dobro se zavedajo, da bodo morali tudi oni delati, če bodo hoteli jesti. Ljudje, ki pa niso nikoli delali, pa se bodo bolj težko privadili.

Katoliška liga je pričela s silnim podžigavanjem med ameriški Slovenci. Sedaj pobirajo od hiše do hiše razne prispevke za begunce v Rimu. Denar jim je najbolj dobrodošel. Vsi tisti, ki pobirajo in darujejo prispevke za begunce v Rimu, se ne vedajo, da delajo nevarno fažo reakciji in izdajalcem, se danes potičejo v tujini. Boste prispevali za jugoslovanske izdajalce, se bo lahko zglo, da vam bo jugoslovanska da zaprla vrata, ko boste hoteli na obisk v staro domovino. Ne nasedajte onim, ki vas pogajajo, da bi šli v ogenj po klanje.

Jože Grdina se joče za cel

sv. Jožefa v Preserju. Nemci jo razbili, sedaj pa so delo krivi partizani. Kaj pa se zgodilo s sto in sto kmetijskimi hišami, katere so tudi po Nemci in Italijani? Ali ni toh škoda? Po Jožetovi lo je cerkev in molitev bolj pot na kot stanovanja za ljudi. bi se jokali za cerkvami, ko imajo nobenega pomena za metne ljudi. Kdaj bo postal vek res pameten človek?

John Filip

JI NE UGAJAO
FILIPIČEVI DOPISI

Cleveland, O.—Že precej se nisem oglašal v Prosveti, ni zelo ugaia, ker je bolj urejevan slovenski list Ameriki. Posebno rada dobis, katere pišejo naši društveniki.

Priznati pa moram, da ugajajo dopisi Johna Filipa. Opazila sem, da je tema jih dopisov napadanje. Eno niso po volji ženske, drugi pa po volji moških. Enakopravnost, kronani troji itd. Njegov slo je poln besed, ki nič kaj pr no ne zvane. On menda ni nič lepega povedati o slovenskem narodu.

Ali je tako pisanje lepo za obrazloženje moža? Sicer se lahko Filipič malo bolje izčravnito ni prišel v to deželo absolvent pedagoške šole. Vsi dopisniki Prosvete tako sili kot piše Filipič, potem imeli drugega kot prepri.

Tudi Filipič ni brez napak, to bi mu svetovala, da bi s prihodnjim dopisom malo spdal svojih grehov.

Martina Ves

IŠČE BRATA IN SESTRO

Sledeče pismo je dospelo naslov Slovenske narodne porne jednote. Pisal ga je Brežnik, vas Kompolje, pri Lukovici, Slovenija. Datiran 12. avgusta 1945 in se glasi:

Prosil bi Vas, da bi v Vašo listo priobčili moje pismo. Kje v Clevelandu živi moja stra Apolonija Požun, roj. Brežnik, nekje na zapadu pa Frank Breznik.

Oba sta namreč trdno prepričana, da sem mrtev, toda jaz kor tudi moja žena in tri hčerkice smo si rešili življenje. Bili smo internirani v Nemčiji 37 mesecev, dne 22. julija pa smo srečno povrnili domov. V svojo smo izgubili oba sina in b rinega zaročenca.

(Dlje na 3. strani)

Harry Bridges, predsednik unije pristanišnih delavcev CIO, je zaključil svoj večletni boj proti deportaciji v rodno Avstralijo. Na sliki ga je videti, ko podpisuje svoj državljanski papir v navzočnosti svoje hčere in naturalizacijskega klerka. Bridges je svest sopotnik komunistične stranke, toda justični departament mu ni mogel dokazati, da je njen član. Svojo "linijo" spreminja po komunističnem vetru. Zadnja leta je bil zelo vnet za ameriški kapitalizem z Browderjem in ostalimi komunisti vred.

FAŠISTIČNI DOMOBRANSKI TEROR NAD SLOVENCMI

(Nadaljevanje.)
III

V istem času so požgali tudi vasi Laze in Plužne, več hiš pri vasi Lenartu in v Rovtjah, ter vasi Lese in Krnice. Tudi v teh krajih je bilo ubitih več prebivalcev.

Tudi iz Furlanije prihajajo moški in partizane. V furlanskih mestecih Menzano, St. Giovanni in Premarijak so Nemci obesili 38 nedolžnih prebivalcev. Briško-Beneški odred pa je zajel policijskega komandanta za Furlanijo, SS-ovskega majorja Aum-deila, ki je odgovarjal za ta nasilja pred sodiščem, ki ga je obsodilo na smrt.

Zverine
Na pohodu skozi Masore so 14. VI. 1944 Nemci in domobranci požgali hišo kmeta Rjavca, ubili gospodarja in gospodinjco ter trupla vrgli v ogenj.

Pri kmetu Pagonu v Zabčah, v fari Bukovo, so Nemci in domobranci požgali hišo, v kateri so zgorlele 4 ženske.

V vasi Hmenica so Nemci in domobranci 14. VI. izropali in požgali kmetijo ter brez povoda ustrelili dva hlapca in 16-letnega pastirja, ki so jih poprej mučili.

14. VI. so požgali vasi Plužne, Laze in Stražo pri Zelinu. Zgorlelo je 42 hiš in razen tega vsa pripadajoča gospodarska poslopja z vsem orodjem, živcem, živalsko krmo, živino, obleko, perili in hišno opremo. Skupna škoda, s škodo povzročeno 18. III. v vasi Otalež, znaša 8,980,000 lir in to na osnovi nepopolne cenitve. V Plužnah je škodovalenost 25. v Lazeh 27, na Straži 14 mirnih kmečkih prebivalcev.

16. VI. so Nemci prišli na Hribo pod Sv. Pavlom pri kraju Podgora-Vrtovina slaboumnega Franceca Černelca. Zvezanega francosa so ga pretepli s koptici, v nekem hlevu mučili, potem

Seja slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora,

ki se je odvila 11. septembra 1945 v gl. uradu KSKJ v Ljubli. III.

(Nadaljevanje)

Predsednik Cainkar predloži zbirajočim načrt v angleškem jeziku, katerega je pripravil in izdelal The American Committee for Yugoslav Relief na priporočilo ameriških izvedencev, ki so našli ustrezne okolščine in razmere, ki obstajajo danes v Sloveniji, odnosno v Jugoslaviji. Načrt ima v svojem programu, da se preišče slehernega prebivalca v Jugoslaviji, ako ima v sebi kake jete, katere se žiri nepopisno hitro in zahteva z vsakim dnem novih žrtev. V Jugoslaviji je danes okoli 15 milijonov ljudi, in če bi hoteli uresničiti ta program, bi rabili 150 fotografiranih aparatov s polno opremo, da bi mogli zdravniški pregledati te ljudi v enem letu. Z enim enakim fotografiranim aparatom bi se lahko pregledalo do 350 oseb na dan. Za to delo je potreba tudi strokovnjakov, ki znajo fotografirati, operirati fotografsko opremo ter analizirati slike, da doženejo stanje tuberkuloze. Ti strokovnjaki so že tam v Jugoslaviji, poslani tja iz Amerike.

Predloženi načrt obsega tri edine, na podlagi katerih bi se moglo to delo vršiti. Vse tri so potrebne, ker vsaka vsebuje drugačne fotografske opreme in stroje. V zadnji edinici je oprema bolnišnice, kjer bi bilo 250 postelj za jete, vsa kuhinjska oprema, potrebni aparati za fotografiranje itd.

Predloženi načrt bi odgovarjal našim Slovenijci, kjer je okoli en milijon prebivalcev. Vse te edine, ki vsebujejo vse potrebne aparate, filme, gonilo, elektronsko silo, postelje, perilo, zdravniške potrebščine in pripravke, ki se rabijo za zdravljenje jete, bi stale okoli \$69.000, kot se to navedeno v proračunu ali morebiti manj, ko se prične odbor pogajati za enak nakup.

Predsednik poroča, da se mu je ta načrt dopadel, zakar je

Vrhna plast

"Zbudi se, boss! Ta človek je pravkar iznašel nov način za razbijanje delavskih uni."

pomoč trajna, in da bi isto lahko uživali vsi, ne da bi se gledalo na te ali one razlike. Bolj dobrega bi morda res ne mogli napraviti, če nabavimo to zdravniško opremo za pobijanje jete v Sloveniji. Kaj naj pomagamo hrano in obleko, ako človek izgubi zdravje in umrje. Tako pomoč je prva, da se človeku reši življenje.

Brat Jurjovec se tudi strinja z načrtom ter sugestira, da se izvoli odbor, ki nakupi potrebno zdravniško opremo, katero predvideva podani načrt. In ko se enkrat to završi, potem naj se slovenska sekcija Jugoslovanskega pomožnega odbora razpusti.

Brat Rogelj pravi, da je resolucija Ameriške bratske zveze zahtevala, da se izroči denar Rdečemu križu v Sloveniji, odnosno, da se denar takoj uporabi za naše ljudi onkraj morja. Ker pa imamo pred seboj priložnost, ki odgovarja res plemenitemu namenu in dolgotrajni porabi za vse naše rojake v Sloveniji, se tudi pridružuje temu načrtu. V domovini bi enaka bolniška oprema zelo koristila bolnicam za jete, ki stoji na Golniku nad Kranjem. Doda pa, da naj se na to opremo in aparate pritrudi male plošče z napisom: Dar ameriških Slovencev pri JPO-SS, da se ne bo tako hitro pozabilo, kdo je to daroval Sloveniji.

Brat Wedic se tudi strinja z načrtom.

Nato govori še brat Zalar, ki priporoča nakup.

Brat Rogelj stavi predlog, da se izvoli odbor, ki kupi vse predmete, ki so navedeni v načrtu, da se pogaja s prodajalci, da zniža ceno, če je mogoče. Vpraša pa se tudi po možni odboru ZOJSA, da pomagajo določiti vsoto, ki bi manjkala za nakup vse opreme.

Predlog podpiran.

Brat Vrančič, ki se je udeležil seje kot opazovalec, z dovoljenjem predsednika govori ter se strinja z zborovalci. Pravi, da se zanjima za potek seje kot lokalni predsednik JPO-SS in SANSa. Sugestira pa, da naj se pri nakupu vpraša za nasvet tudi kakega našega zdravnika in tudi kaj za priporočila dr. Zalarja v Ljubli, ki ima dosti izkušenj baš v tej stroki.

Brat Zalar ponovno podpira stavljeni predlog.

Brat Gornik pravi, da brez kritike tako ne bomo, kar napravimo. Vemo pa to, da JPO-SS nabiral denar izključno le za Slovence, in da morajo le naši ljudje dobiti pomoč od tega nabranega denarja. Vprašuje, če je zadnja pošiljatev prišla v Slovenijo, da naj mu na to kdo odgovori.

Brat Rogelj pravi, da je kmalu po odposiljavi ZOJSA slišal po kratkovalni postaji v Ankari, in to v slovenskem jeziku, da je prišla pošiljatev ameriških Slovencev v Jugoslavijo. Fototasko je potem čital v listu Borba, ki izhaja v Beogradu, da je pošiljatev Združenega odbo-

ATOMSKA BOMBA JE RAZBILA LONDONSKO KONFERENCO

Napisal Donald Bell

Londonska konferenca je končana—tako popolnoma brez uspeha, da ni bilo niti zaključnega komunikeja. Nenadna bolezen maršala Zukova, ki je imel priti na obisk v Ameriko, je še podčrtala napetost med Rusijo in Zedinjenimi državami.

Edino Molotov je pokazal dovolj poguma, da odkrito pove, kaj je bistvo—na nekem obedu je dejal, da Byrnes vsakokrat, kadar želi nekaj poudariti, dvigne v zrak drobec atomske bombe. Atomske bombe seveda nikdo ni omenil na tej konferenci. Byrnes zagotovo ni nikdar namignil, da se bomo poslužili atomske bombe, ako se konferenca razbije. In vendar ima Molotov prav. Naš uradni svetovalec zunanjega ministra, g. Foster Dulles, se je celo izrazil, da je visela atomska bomba nad konferenco kot — prava atomska bomba.

Tudi to potrjuje moje naziranje, da so se začele v Zedinjenih državah razprave glede ureditve vprašanja atomske energije ravno v trenutku, ko je postalo jasno, da se je londonska konferenca izjalovila. Znano je, da želi Henry Wallace izkoristiti atomske bombe v svrhu pogajanj, dočim sta ministrski vojne in mornarice mnenja, da velja obdržati monopol—ako mogoče.

Dejstvo je torej, da konferenca ni začela v Zagato v Londonu, temveč v Washingtonu. Nobena mirovna konferenca ne more uspeti, dokler ne postane jasno, kaj bomo storili s tem atomskim monopolom. V Londonu smo ga skušali izkoristiti kot orodje diplomacije. Pa ni šlo. Rusi so postali le bolj trmast, ko da žele pokazati, da se je boje. Molotov je bil mnenja, da ne sme pokazati nobene slabosti, ker bodo sicer zahtevali napram Rusiji na bodočih konferencah le naraščanje. Nikomur ni jasno, zakaj je Molotov toliko na tem, da od strani Francijo in Kitajsko iz razprav glede mirovnih pogodb. Pravi, da je jezen, ker je vedno naletel na premoč 4 proti 1—toda kakšna napr bo razlika, ako je premoč nasprotnikov izražena v razmerju 2:1, ni jasno.

Nobeden zunanjih ministrov ni bil dosleden v smislu poudarkov zaključkov. Francozi so skušali spraviti na dnevni red vprašanje ruske pokrajine. Mi smo prinesli evropske vodne ceste, mesto da bi se omejili na mirovne pogodbe Italije in balkanskih držav. Rusi so nenadoma stopili naprej in zagnali

popolnoma prepričan sem, da mirovna pogajanja ne bila tako popolnoma brezuspešna, ako bi bili prišli tja brez atomske bombe. Le ker je prav razmerje sicer neznano in nejasno, je težko nam nastopiti z vso jasnostjo. Ta nejasnost bo odstranjena šele, ko bo prava vrednost atomske bombe znana, ali pa, ako se bomo odločili, deliti tajnost z drugimi narodi sveta.—ONA.

TUDI TI SO KRIVI NAŠIH ŽRTEV

Clani Gospodarskega društva in člani upravnega sveta ter nadzorstva Kreditnega zavoda pred sodiščem

Ljubljana, 14. julija.—Danes se je pred izrednim vojaškim sodiščem v Ljubljani začela razprava proti članom Gospodarskega društva in proti članom upravnega sveta ter nadzorstva Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo. Vsi ti ljudje so obtoženi, da so s svojim sodelovanjem z okupatorjem izdali naše narodne in državne interese, ter delali proti skupni zaveziški stvari.

V zvezi s tem bi opozorili na članek radia London o tem, kdo je vojni zločinec. V članku je rečeno med drugim: "Zaveziške oblasti, ki so odgovorne za to, da bodo kaznovani vojni zločinci, se dobro zavedajo, da brez prostovoljne podpore voditeljev nemške industrije in finančnikov nacionalno-socialistični režim nikdar ne bi mogel izvesti svojih načrtov in bi izvedbo načrtov dobiti vseh sredstev, katere je potreboval za napadalno vojno. Zato pravilno štejejo podpornike teh načrtov med vojni zločince."

Kar velja za nemške industrijce in finančnike, velja tudi za tiste naše finančnike in industrijce, ki so s svojim sodelovanjem podpirali nemške in italijanske fašiste pri izvajanju njihovih načrtov. Prav tako kot štejemo naše domače črnoroke, belo in plavogardiste, ustaše ter četnike, ki so morili po naših krajih v isto vrsto z nemškimi morilci, ki so morili pri nas, v Rusiji, na Poljskem in drugod, moramo tudi naše gospodarstvenike, ki so se vpregli v fašistični voz, šteti v iste vrste kot nemške gospodarstvenike. Nudili so pomoč onim silam v borbi proti zaveznikom in proti naši narod-

Obtožnica in obtoženci

Javni tožilec IV. armade je vložil obtožnico pri izrednem vojaškem sodišču zoper naslednje slovenske gospodarstvenike:

1. zoper člane Gospodarske družbe in upravnega sveta Kreditnega zavoda, ki so I. Westen Avgust, dr. ing. Kliner Herman, dr. Pestotnik Pavle, Tosti Avgust, Volk Avgust, dr. Windischer Franc;
2. zoper člane Gospodarske družbe, ki so: dr. Pirkmajer Otmar, Praprotnik Režika, Sarabon Minka;
3. zoper člane upravnega sveta Kreditnega zavoda, ki so: Turk Rajko, Čec Karol, dr. Božič Mirko, dr. Krivic Rudolf;
4. zoper člane nadzorstva Kreditnega zavoda, ki so: Verovšek Josip, Sušnik Rihard in Urbanc Franc.

Obtožnica jih obtožuje, da so v času zasedbe našega ozemlja po italijanskih in nemških fašističnih silah brez vsakega okupatorjevega pritiska gospodarsko pomagali okupatorju pri izvrševanju njegovih vojaških zločinov zoper zaveznike vobče s tem: 1. da so prevzeli za Kreditni zavod blagajniške posle za Partito Nazionale Fascista in Gioventu Italiana del Littorio, za katere posle so priznavali in dajali 4% kreditne obresti v nameri, da dajo okupatorju protizakonite ugodnosti, ker je bila sicer normativno določena za razpoložljive račune največ 1% obrestna mera;

2. da so za Kreditni zavod podpisali skupno za 17,678,000 lir državnih zakladnih bonдов, namenjenih izključno v oboroževalne svrhe fašističnih oboroženih sil;

3. da so s posebno namero, da gospodarsko čimbolj koristijo sovražniku odsvojili za udeležbo Kreditnega zavoda pri tovarni za dušik Ruše v korist I. G. Farbenindustrie in sicer 30,794 delnic po 233 Din, pri čemer je znala faktična notranja vrednost delnic po zaupni bilanci z dnem 31. dec. 1940 Din 575,079—tako, da so okupatorja obogatili za 54,40% vrednosti;

4. da so odsvojili udeležbo Kreditnega zavoda pri jeklarni grofa Thurnskega na Ravnah, v korist nemške tvrdke Gebruder Bohler Comp. na Dunaju in sicer za 12,000 delnic;

5. da so vzdrževali in zelo razširili v primeri s poslovanjem pred zasedbo leta 1941 poslovne zveze Kreditnega zavoda z italijanskimi bankami ter napravili Kreditni zavod za koresponden-ta Banca d'Italia;

6. da so z dejanjem ugodnosti nemškim pravnim in fizičnim osebam v času pred okupacijo rušili obrambno moč Jugoslavije. Takrat so v pretežni večini dajali kredite nemškim tvrdkam, tako da so le-te prejele od Kreditnega zavoda v letu 1939 66,58%, v letu 1940 44% in v letu 1941 66,84% vseh dovoljenih posojil.

Ti ljudje so torej izdali narodno borbo, ker so z gospodarskimi ukrepi pomagali okupatorju. Zgrešili so zločinstvo, ker so stali pri gospodarskem podjetju v službo in podporo okupatorju in ker so leta 1941 na odgovornih mestih delovali kot petokolona-ši in tako prispevali k armotnemu porazu in kapitulaciji Jugoslavije. Zgrešili so zločinstvo po čl. 14 in 16 uredbe o vojaških sodiščih in zločinstvo po čl. 3. zakona o kaznovanju zločincev zoper slovensko narodno čast z dne 5. junija 1945.

(Se nadaljuje.)

Jeruzalemski mufti in njegova ekstradicija

London.—ONA.—Dr. Radomir Živković, jugoslovanski predstavnik v londonski komisiji Zedinjenih narodov za kaznovanje vojnih zločincev, je 4. okt. povedal na konferenci s časniki, da je zahteval obtožbe zedinjenih narodov proti Hadžu Amin El Husseinu, bivšemu velikemu muftiju v Jeruzalemu, na razpravi "v političnih krogih prizadetih vlad."

Dodal je, da ni prejel od svoje vlade nobenih navodil, da bi zahteval izročitev bivšega muftija Jugoslaviji. Govorice, da je temu tako, so krožile pred nekaj dnevi v Londonu in tudi v Washingtonu.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

rodnikov ali pa od slovenskega društva.

Tukaj živimo v veliki revščini. Nimamo ne obleke ne denarja. V enakem položaju je tisoč in tisoč drugih slovenskih družin. Sedaj sem v Kompoljah pri usmiljenih ljudeh in gledam s skrbjo in obupom v bodočnost.

J. Breznik.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

SEDMO POGLAVJE

Čedna postava bila ti je dana,
bistri je um ti z bogastvom bil dan,
boljga srca ni imela Ljubljana,
kak si za srečo človeštva bil vigan!

Prešeren: V spomin Andreja Smoleta.

Napočil je dan, ki je razvnel celo Ljubljano, ki je rodil nebroj nasprotstev, ki je razdvojil stare prijatelje, ki je posebno med ženskim povzročil prave katastrofe: napočil je dan cesarskega obeda. Čutilo se jih je obilo poklicanih, a bilo je le malo izvoljenih. Bil je dan nesreče! Neizvoljenci so škripali z zobmi in v mislih izrekli najkrušnejše žalitve veličanstva, poklicani pa so izgovarjali vratove kakor rdeči purani na dvorišču. Na videz so kazali, da jim ni nič do vabila, a vzlic temu se jim je videlo, da so srečni in da se pohotno grejejo v žarkih cesarske milosti. Ta sreča pa je bodla neizvoljenke kot trn v peti. Zategadelj se je v času pred 5. februarjem ohladilo marsikatero prijateljstvo.

Cesarski obed je šinil med ljubljanske filistre kakor bomba, in ko se je razpočila, je bilo razmečkanih mnogo starih zvez: In resnica je, da se nekaj let ni mogla zaceliti globoka rana, ki jo je vsekaj Ljubljani cesarski obed z dne 5. februarja 1821. leta!

Tistega dne popoldne okrog dveh sta sedela v sobi male Smoletove hiše na Dunajski cesti dva mlada moška ter pila vino. Eden je bil hišni gospodar, Andrej Smole, drugi pa France Prešeren, poznejši največji pesnik slovenski. Oba sta bila takrat še nezrela mladeniča; bila sta kakor mlado vino, ki je vrelo, a se še ni izčistilo. Podobna sta bila rastlini, o kateri se ne ve, kako se razvije in razeveta. Življenja sicer nista poznala, a vzlic temu sta bila prepričana, da ga poznata do korenine, da vse znata in da smeta o vsem govoriti. Pri mladini tudi danes ne drže.

Andrej je bil poleg tega še lahkoživec in ženskemu svetu nevaren, ker je s svojo vnanostjo moral ugajati ženskam. Tudi s svojim bogastvom se je ponašal, menec, da mu nikdar ne poide, najsi že kaj dela ali ne. Svoji materi je povzročeval obilo skrbi, dasi ni bil hudobnega srca. V Ljubljani so ga šteli tiste dni za eno najboljših partij. Zatorej so ga matere, ki so imele za možitev godna dekleta in so vedele, da se ne bo k njim v hišo prisrčeval, prav močno obirale in črnile. Druge, ki so na tihem upale, da se Andrej vendarle prisrubi, so ga pa iskreno branile, da se mora mlad človek izletati, če naj iz njega postane kaj dobrega.

Niti za sodbo teh kakor prejšnjih se ni briga Andrej Smole, še celo radi sode lastne matere si ni belil las. Živel je veselo in hrupno, da je opozarjal nase vso Ljubljano. Še celo visoki gubernij je opazil lahkomišelnega mladeniča potratno življenje in vladni gospodje so se jezili, da se drzne človek, ki niti plemič ni, piti drago francosko vino ter zapravljati imetje, piti si ga ni prislužil s svojimi žulji. Privilegij, piti francosko vino ter z metrasmi zapravljati očet-

no imetje, so imeli tiste dni zgolj čistokrvni aristokrati, in vlada je tudi v Ljubljani stala na straži, da bi si tega privilegija ne lastil kak subjekt iz ponižnega meščanskega pokolenja.

V očeh grofa Sporecka je bila torej največja pregreha, da je pil Andrej Smole za svoj denar dragi francoski šampanjec! A Smole je vendar pil, in marsikak očetov zlatnik je raztopil za tujezmo peneče vino. Če si ogledaš podoba Andreja, ki jo hrani naš muzej, ne moreš o njem dobiti drugih pojmov, nego da je bil veseljak, ki je ljubil, kar je na svetu najboljše: vino in žensko. Lahkoživnost je razgrnjena po njegovem okroglem in v rdečici cvetočem obrazu, in kar videti je, da je bil v svojem življenju prav malokrat slabe volje. Ali dne 5. februarja je bil v istini slabe volje.

Pri mali mizi je sedel s svojim prijateljem Prešernom. Oba sta bila redkih besed. Včasih je Andrej natočil v kupo rdečega vina ter jo hitro izpraznil. Prešeren pa je čital knjigo in tudi tuintam izvrnil čašo.

Naposled se oglasi Andrej: "Govori kaj, pušče!" Pri tem je globoko vzdihnil.

Prijatelj je počasi odgovoril: "Čitam Rousseaujevo knjigo. Pustim ti jo in pazljivo jo čitaj! Marsikaj koristnega se lahko priučiš!"

Oni je zopet vzdihnil.

"Vidi se mi, da malo čitaš sedaj, prijatelj Andrej!"

Andrej je pogledal proti stropu: "Da ti povem resnico, prav malo!"

Sedaj je zopet Prešeren vzdihoval: "Kje si bil včeraj zvečer?"

"Kje sem bil včeraj zvečer?" je ponavljal Smole. In skoraj nejevoljno je pristavil: "Pri Židanu, če hoče vedeti!"

"In danes te glava boli! Glava in srce, prijatelj Andrej!"

Prijatelj Andrej je z roko premečkal lase, planil kvišku ter letal po sobi. "Tudi srce," je vpil, "tudi srce!"

Prešeren je čakal, da se je prijatelj nekoliko pomiril, potem pa je dejal: "Kake slabe vzglede dajete ljudstvu!"

"Si že zopet pričel s svojim ljudstvom?"

"Ni li to največje, kar je na svetu?"

"Ljudstvo je kanalja, umazana kanalja!"

"Andrej!"

In pesnik se je dvignil kvišku kakor ranjen lev: "Kako moreš tako govoriti? Kdo nam je priboril francosko revolucijo, priboril s svojo krvjo? Ni bilo to ljudstvo! Za ljudstvo živimo, za ljudstvo moramo umreti, če treba!"

"Hvala Bogu, da ni treba," se je odrezal Smole hladnokrvno, "hvala Bogu, da ni treba! Sicer pa se potolaži, France, saj veš, da ne preiščam svojih izrazov! Tudi tvojih revolucionarnih vzorov se ne dotikam! Pij vino!"

"Niti kaplje!"—pesnikovo lice je bilo blede kakor sveča—"niti kaplje ne, dokler ne prekličeš ostudnih svojih besed!"

"Kanaljo torej preklicujem! Na vse slovesne načine jo preklicujem!"

(Dalje prihodnjič)

Črtice in povesti

Spisal F. S. Finšgar

(Nadaljevanje)

Žane je postal zamišljen. Vojškoval je vojsko. Vanda je brala z njegovih lic, gledala mu je skozi oči v dušo in zbirala je vse sile in moči, oklepala se ga je z najsrčnejšo ljubeznijo in iskala želj v njegovem srcu, da bi vse, prav vse izpolnila.

Zastoj! Na Zanečovo čelo je legla senca. Ni je mogla izbrisati roka vdane žene, niso jo odplaknili poljubi, katerih vsak je bil priča, da žrtvuje Vanda vse zanj, vse za njegovo srečo. Žane je bil redkobeseden. Včasih se je zvečer zamislil—da ni čul treh, štirih vprašanj svojih mlade žene, ki je naposled umolknila in kradoma pogledavala v lice moža.

"Žane, lepo te prosim, povej mi, kaj te teži? Ali si bolan? Ali imaš preveč skrbi? Ne delaj toliko! Vidiš, kako imaš vročo glavo. Še zbolíš mi!"

Položila je desnico na njegovo čelo. On je pa rahlo prijel njeno roko in jo odmeknil z glave.

"Skrbi! Truden sem! Razvedriti se moram!"

"Da, da! Pojdi, razvedri se!"

"In ti?" Pogledal jo je preplašeno vprašujoče.

"Ja?" Zame je dosti razvedrila da si ti vesel. Pojdi v družbo, pojdi zvečer v gostilno, kot gredo drugi, porazgovorite

se; nikdar ne bom silila s teboj, ker vem, da se može med seboj najlaže pomenite. Pojdi, nikar ne misli, da mi ni prav! Saj vem, da ne moreš biti vedno doma!"

"Grem, Vanda, še nocoj grem!"

"Nocoj je pozno!"

"Ne bom zaspal, če ostanem doma!"

"Torej pojdi!"

Žane se je hlastno oblačil; čutil je, da kar drgeta po životu; tudi Vanda je začutila pri slovesu, da mu ustnice drhte.

"Dolgo ne boš ostal, kajne?"

"Kmalu se vrnem!"

Hitro je odšel po stopnicah. Vanda je obstala na hodniku, dokler se niso zaprla vežna vrata. Nato je šla hitro v sobo, tihlo odprla oknice in gledala za Zanečom, ki je kmalu izginil v megli. Njegovi spešni koraki so odmevali v mrzlo noč.

Zaneta je gnalo po ulici s prečudno silo. Šla spominov je bila in zaeno je bil strah. Prav zares ni hotel v nekdanji brlog. In vendar so se mu snovale vse ulice same od sebe tako, da je šel, kamor ni hotel. Preden se je zavedel, je bil pred krčmo.

Postal je pod oknom in prisluškaval. Počasi se je premeknil do vrat. Pogledal je na uro.

Prižgati je moral vžgalico, tako temno je bilo. Se enkrat se je vrnil pod okno. Spoznal je glasove. Zapele so citre, zabrenkala je kitara.

Žane je prestopil prag v veži. Vrata so zakrutila in šlo mu je skozi mozeg, šlo do srca.

Nazaj bi šel... Ni mogel. Že so se odprla vrata v gostilniško sobo. Med gosti je stala natakarka.

"Dober večer!"

Pozdravila je in uprla oči v prišleca. Z lic je bilo brati, da bi ji vsakdo ne bil ljub gost. Tujec bi zelo motil hrupno družbo.

Žane ni odzdravil. Stopil je proti vartom. Svetloba luči mu je posijala v lice—natakarka ga je spoznala.

"Žane! Žane!"

Tlesnila je z rokami in hitela pred njim v sobo. Družba je prekinila zapričeto pesem, vse je planilo s stolov; hrup, vrišč, pozdravi, dovtipi, zbadanje, vse je hkrati objelo Zaneč.

Krog njega so vrveli stari prijatelji, stiskali mu roko, nekateri—že vinski—so ga objemali in poljubljali, drugi so mu slali havelok in stregli po klobuku in palici.

"Na prvo mesto! Mici, stol prinesite!"

Tako je veleva mlad mož, visoke rasti. Obličje bi lahko imenovali inteligentno, da ni bilo na njem tako čudnih, žalostnih znakov, katere zaseka in pušča alkohol.

Žane je bil čisto trezen, družba pa že omamljena in razgreta od pijače. Tesno k njemu sta

sedli ženski s citrami in kitaro ter mu zabrenkali...

Vanda je pomeknila mizico k peči, odprla knjigo in brala. Sklenila je, da ga počaka. Zastopila se je v branje in hitro sta zbežali dve uri.

Tedaj je zaprla knjigo. Blizo polnoči in še ga ni! Dobro se ima. Gotovo je dobil družbo in vrnil se bo vesel in umirjen. Da, tako je prav. Vsak teden mora v družbo, sicer bo od dela čezdalje bolj čemeran.

Vanda se je naslonila ob gorke peči; oči, ki so bile trudne od branja, so se zaklopile; zamislila se je v to in ono in počasi so postale misli begajoč sen. Zadržala je.

Pol dveh! In njega še ni! Vanda je pretreslo, hipoma je bila predramljena; v njenem srcu se je rodil nepokoj. Šla je k oknu, odprla je linico. Mrzla sapa je silila v stanovanje. Vanda je drgetala po vsem životu. Vendar je prisluškala dolgo. Nobenega koraka, nikogar na ulici, vse mrtvo, vse pokopano v meglo. Zdaj—da, stopinje se glase. Počasno so in težke. Tako ne hodi Žane. Pa vendar je on, mora biti. Kdo bi sicer prihajal? Počasi so se bližale stopinje, pa se niso ustavile pred hišo. Enakomerno kot so prihajali so se oddaljevali udarci težkih čevljev ob tlak. Stražnik je korakal mirno po ulici.

Venda je zaprla okno. Zelo jo je mrazilo. Hitela je k peči, a tudi tam se ni segrela. Morala je v posteljo. Svetiljko je privila, da je od čipkastega zelenkastega zastorčka plula poltemna luč po sobi.

Pokopala se je pod mehko odejo. Toda spanca ni bilo. Čula je vsak glas: če je v veži škrtnil zaboj, če je zdrknila ura, če je počila sobna oprava—vselej se je zgenila, vselej dvignila glavo, trdno se nadejaje, da pride. Toda ure so ginevale; od daleč nekod se je čul glas drobnega zvona... Zopet je vstala.

Tedaj so zahreščala vrata. Trdi koraki so se oglašili po stopnicah; skozi vrata je stopil Žane.

"Zakaj pa ne spiš?"

Jezik se mu je zatikal, besede so bile trde, neljubeznive.

Vanda je videla, kako se opoteka, ko slači havelok.

Mehko je rekla: "Tako dolgo te ni bilo."

V tem je bila že pri njem in mu pomagala odlagati obleko.

"Pusti me! Saj nisem otrok!"

Odrinil jo je od sebe.

Vanda je začutila iz njegovih ust zopni duh po pijačah. Strašen stud od moža se ji je vzbudil. Pustila ga je, šla zopet lež—in iz oči so ji pritekale—prvic v zakonu—solze.

Žane je z negotovimi koraki prišel do postelje, legel, mrmrajoč nekaj kakor kletve, in takoj nato zaspal.

Vanda je pa bedela do rane-ga jutra...

Pri "Beli lisici" je sedel in zajtrkoval mlad mož, visoke rasti pa izpitnega lica—zakotni pisec Korel Ribca. Ob njem je sedela črnolasa citrarica.

(Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi

WE ARE HIRING TWO MEN

(1) A-1 Mechanic
(1) A-1 Automobile painter

Top salary
Bring Tools, Ready to Work

RUSSELL DENHAM
Rogers Park 7184

GARAGE WASHER

6 nights; must have garage exp.
Steady and sober

MONARCH GARAGE
1122 Hollywood Ave.

Longbeach 2244

OPERATORS

Experienced on power sewing machines.—Earn \$1.00 to \$1.25 per hour.

Steady work
213 W. INSTITUTE PL.

7th floor—North of Chicago Ave.
at Franklin Street

BRICKLAYERS

6 mos.—Steady job—Inside and outside work. LUNDSBERG CO. at Benjamin Electric Co., Desplaines, Ill.—or phone

Longbeach 6667—Chicago

WOMAN

to care for 8 month old child
Mother employed
Good home
Phone—Michigan 8243
Chicago

Razni mali oglasi

TOOL and DIE MAKERS

MUST BE EXPERIENCED
STEADY WORK

Night shift

GERRARD STEEL
STRAPPING CO.

2915 W. 47th Street

COOK and SERVE

EXPERIENCED

Light housework. 2 adults. 4 or 5 days. References. Excellent wages.

Phone

Delaware 8967

WOMAN

For GENERAL HOUSEWORK
No heavy laundry. 5 days a week.

Steady work. Good salary.

Phone

Saginaw 2570

WOMAN

For GENERAL HOUSEWORK
Own room - No heavy laundry

Go any evening and Sunday
Good pay

Hyde Park 1759 or Radcliff 6138

DOWNSTAIRS MAID & COOK

Own room and bath
Top wages

Experience and References
Call

Drexel 2223

UPSTAIRS MAID and COOK

Also work downstairs
Own room & bath - Top wages

Experience & reference
Call

Drexel 2223

MAID

For general housework
2 days a week, some laundry and ironing.

Good salary, and will enjoy working conditions.

Call—Keystone 6168

PORTER

For cleaning in office and factory.
Day work - Steady

GASWAY CORP.
6463 N. Ravenswood Ave.

Sheldrake 1414

EXPERIENCED SALESLADY

FOR BAKERY
Five days a week

Good working conditions
Top salary

Buckingham 9039

WOMAN

For GENERAL HOUSEWORK and COOKING

Own room - Good home - Other help
Good salary

Phone—Delaware 5972

HOUSEKEEPER

For business couple; stay; own room; 2 girls, 4 and 7; plain cooking; no heavy laundry; general cleaning;

Wed. and Sun. afternoon free. \$25.

CARLSON—Cedarcrest 7104

MOŠKI ZA ČIŠČENJE

po noči

Dobra plača - Stalno

Prijazne delavne okoliščine

Edgewater Beach Hotel

Uposlevalni urad:

5357 SHERIDAN ROAD

Hotelske služkinje in čistilke

Stalna dela s prijaznimi delavnimi okoliščinami

"FULL OR PART TIME,"

kakor se vam dopade.

\$92.00 mesečno

Edgewater Beach Hotel

Uposlevalni urad:

5357 SHERIDAN ROAD

4

TOČKE

MESTO

2

za vsak funt

porabljenih maščob

Razni mali oglasi

DIE SETTERS
For punch press dies. Also Lathe hands. Apply
TRICO STAMPINGS, Inc.
2505 W. Cermak Road

SLOVENE MAN
YOU ARE NEEDED TO BE
JANITOR'S HELPER
Good working condition
See MR. SIEVERT
1100 N. Dearborn

GIRLS
For Draping and Special Machine Work. Experience not necessary. Power machine experience. Good working conditions. 30 hours a week. Top pay.—JOHARA JR., INC., 325 W. Jackson Blvd.

CLEANING WOMAN
Institution—Hours 8-4
Meals and uniform
Call
MARTHA WASHINGTON HOME
Atlantic 8090

SPRAYERS
For Furniture Shop. Good working conditions. Excellent opportunity. Top salary. Steady work.
2041 W. Churchill
Brunswick 2438

Prve vknjižbe na posojila za prenovljenje in refinanciranje, dobite po zmerni obrestni meri pri:
KORUNA SAVING & LOAN ASSOCIATION
3832 W. Cermak Rd., Chicago, Ill.
Rockwell 0538

GIRLS
and
WOMEN
18 TO 40 YEARS
to
Work in Press Room

Day or night shift—Good pay—Easy hours—Pleasant working conditions—Steady

Apply today

2436 W. 15th St.

WE HAVE URGENT NEED FOR

PLASTIC MOLD MAKER

MUST BE EXPERIENCED

PERMANENT

Apply at once

SHERIDAN ELECTRONIC

2850 So. Michigan Avenue

PHONE—CALUMET 2100